

Musiklärarens musicerande

Några musiklärarens tankar och värderingar

Mathias Hanson

Examensarbete, 10 poäng
Malmö, januari 2007

Handledare: Stephan Bladh

Abstract

Music teachers' practising of music – thoughts and values from a few music teachers (Musiklärarens musicerande – några musiklärarens tankar och värderingar)

This study is about music teachers' valuation of practising music. The study is focused on the music that these teachers are devoted to but is not a part of their teaching in music. The paper shows how the relation between music teachers and their ability to be devoted to practising music of their own choice, affects them as individuals. The study is carried out at a Swedish upper secondary school which has an educational programme that is focused on music. The school is a context that is considered attractive for music teachers and this affects the result of the study.

The method used in this study is interviews. I have interviewed 5 music teachers and analysed their answers. I have used studies in the same area to learn more about music teachers before, during and after education, to be able to better analyse the result of the interviews.

The main results show that the teachers in this study are not able to practise music, besides working as teachers, as much as they wish to do. When Swedish music teachers go through their education it is important for them to be musicians and when they start working as teachers they have to change their identity and become teachers, rather than musicians. This study shows that it is still important for music teachers to be musicians. They are not able to devote themselves to music besides work as much as they would like to and that creates frustration.

Key words: music teachers practising of music, music teachers' valuation.

Innehållsförteckning

1 Problemområde	4
2 Syfte	5
3 Litteraturgenomgång	6
3.1 Musiker på musikläroutbildningen	7
3.2 Yrkeslivet för lärare som formats att bli musiker	9
3.3 Olika sorters musicerande	9
3.4 Sammanfattning	10
4 Metod	11
4.1 Intervju	11
4.2 Upplägg av intervjufrågor	11
4.3 Urval av informanter - begränsningar	12
4.4 Intervjuförfarandet	12
5 Det egna musicerandet i vardagen för musklärare	13
5.1 Arbetsplatsen	13
5.2 Kollegorna	13
5.3 Skolledningen	14
5.4 Att få ihop vardagen	15
5.5 Utrymme för det egna musicerandet	17
5.6 Ekonomi – problem och lösning	18
5.7 Att orka	19
6 Värdering av det egna musicerandet	21
6.1 Värdering, förändring och orsak	21
6.2 Strävan efter att utvecklas	23
6.3 Konsekvenser för individen	24
6.4 Konsekvenser för musikerrollen	25
7 Diskussion	27
7.1 Reflektioner över undersökningen	27
7.2 Diskussion av resultaten	28
7.3 Förslag till fortsatt forskning	29
8 Källförteckning	30
Bilaga	31

1 Problemområde

För mig är mitt eget musicerande väldigt viktigt. Musik har genom åren betytt så mycket för mig att jag någonstans på vägen bestämde mig för att det är musik jag ska satsa på. Musicerande har under hela min uppväxt funnits i min släkt och jag började i 7-årsåldern spela mitt första instrument. Det var dock inte förrän i 14-15-årsåldern som jag började spela gitarr och på allvar insåg att jag ville satsa på att medvetet utvecklas. Ganska snabbt utvecklade jag då också drömmar om vad jag ville nå med mitt musicerande. Jag ville så gärna ägna mig åt musicerande att jag även önskade att jag skulle kunna arbeta med musik. I den andan sökte jag mig till musiklinjen på gymnasiet. Efter gymnasiet visste jag inte hur jag skulle gå vidare med att kunna sysselsätta mig yrkesmässigt med musik och provade andra utbildningar. Efter några år insåg jag dock att jag inte vill arbeta med något annat och jag sökte till musikhögskolan. Jag kom in på musikhögskolans lärarutbildning och har nu i fyra och ett halvt år utvecklat mitt eget musicerande och skolats till lärare. Om jag ser tillbaka på hur jag hamnade där jag är nu, endast en hårsman ifrån en musiklärarexamen, är det kärleken till musik och viljan att musicera som har lett hit.

Att det egna musicerandet är viktigt för de allra flesta som går eller har gått en lärarutbildning på musikhögskolan är något jag utan vidare kan intyga efter att själv ha gått nio terminer på en av musikhögskolans lärarutbildningar. Alla studenter på någon av dessa har också drömmar och mål med sitt eget musicerande och säkert också funderingar kring vad som verkligen kommer att hända med dessa efter avslutad utbildning. Mina egna funderingar kring det här beslutet jag mig för att låta bilda en grund för problemområdet till mitt examensarbete.

Jag vill omgående precisera vad jag menar med "eget musicerande", ett begrepp jag kommer att använda mycket i min undersökning. Med eget musicerande menar jag allt som en person gör som har med musikutövande att göra men som inte har en direkt koppling till att man undervisar i musik. I stort sett allt som inte är undervisning eller förberedelse för undervisning. Jag vill vara tydlig med att jag är ute efter att studera allt som är det egna musicerandet, vare sig det är att framföra musik från en scen, repetera med ett band, arbeta med studioinspelning, skriva och arrangera musik eller sitta hemma på sängkanten och spela på sitt instrument.

Musiklärarens relation till det egna musicerandet påverkar säkert många gånger undervisningen och eleverna, men i min undersökning vill jag se det ur lärarens perspektiv, alltså hur relationen påverkar läraren som individ. Ett rikt musicerande och strävande på det privata planet efter att gå framåt i sitt musicerande är säkert viktigt för många lärare, liksom att vissa säkert känner sig trygga och tillfreds i rollen att lära ut musik och till största delen använda sin kunskap och talang i den skola som är deras arbetsplats.

De personer som blivit musiklärare har fått sin identitet formad under många år. Sedan de började sin utbildning har de gått igenom olika faser i livet som bidragit till detta. Hur denna process påverkar relationen till det egna musicerandet är också något som hör mitt problemområde till.

2 Syfte

Detta avsnitt beskriver syftet med min undersökning och innehåller även de frågeställningar jag avser att besvara.

Jag vill undersöka hur musklärare värderar sitt eget musicerande och vad som formar dessa värderingar. Vad är det som styr relationen mellan muskläraren och det egna musicerandet? Hur värderingen av det egna musicerandet var under den tid muskläraren gick sin utbildning på musikhögskolan vill jag också undersöka. Därmed kan jag se om det har skett någon förändring av hur man ser på sitt eget musicerande. Har drömmarna, ambitionerna och målen med det egna musicerandet förändrats nu jämfört med under utbildningstiden? Om jag upptäcker förändring av synen på det egna musicerandet vill jag också undersöka vad som orsakar förändringen och om det går att se tendenser som stämmer in på flera musklärare. Jag avser också att inhämta kunskap i tidigare forskning om hur tillvaron ser ut för musklärare och vad som kan orsaka förändring som i sin tur påverkar det egna musicerandet. Upptäcker jag förändring i det egna musicerandet hos musklärare, vill jag även undersöka hur detta påverkar individen.

Därmed blir mitt syfte att undersöka musklärares värdering av det egna musicerandet, förändring över tid, orsak till förändring samt eventuella konsekvenser.

3 Litteraturgenomgång

I detta kapitel redogör jag för litteratur som är av intresse för mitt problemområde och syfte.

Jag har påträffat intressant forskning som ger kunskap inom mitt valda område. Det är i huvudsak två avhandlingar som jag har använt mig av för att få bakgrund till och insikt i mitt forskningsområde. Dessa är Stephan Bladhs *Musiklärare – i utbildning och yrke* (Bladh, 2002) och Christer Bouijs *Musik – mitt liv och kommande levebröd* (Bouij, 1998), två undersökningar inom samma område som påbörjades samtidigt. Båda är studier av musiklärare, studier som sträcker sig över tio år, från det att personerna som ingår i studien antas till musiklärarutbildning vid någon av landets musikhögskolor och tio år därefter. Kunskapen som jag har inhämtat genom dessa två avhandlingar har jag tagit avstamp i för att genomföra min undersökning, eftersom jag här har hittat nycklar till vad som ligger bakom det som formar dem som blir musiklärare. Det forskarna har kommit fram till och de perspektiv de använder för att tolka sina resultat kommer jag att använda när jag ska forma den praktiska delen i min undersökning.

Bladhs teoretiska ansats utgörs av Habermas syn på samhället som tudelat i det han kallar "livsvärlden" och "systemet". Livsvärldsbegreppet står i centrum för Bladhs analys. Det är i livsvärlden människan upplever och utvecklar mening i vidaste bemärkelse. Det är också i livsvärlden som människan socialiseras in i sin familj, sitt samhälle och yrke samt utvecklar förmågan till solidaritet. Slutligen är det i samma livsvärld som den individuella, liksom den kollektiva, identiteten utvecklas. Det är i den identitetsskapande processen som förmågan till ansvarstagande utvecklas. Mening, solidaritet och ansvar är begreppsverktyg Bladh använder i sin analys av musiklärare i förutbildning, musiklärarutbildning och yrkesliv.

Bouij i sin tur använder sig av "rollidentitetsteorin", och så som han genom denna tolkar sin empiri kommer jag också till viss del att gå till väga. Genom Bouijs avhandling fick jag insikt i hur rollidentiteter bygger en persons identitet och formar mycket av den personens värderingar. Därigenom anser jag det vara en god idé att också använda mig av samma tänkande när jag ska förbereda, genomföra och tolka min egen empiri. Rollidentitetsteorin går ut på att en individs identitet är uppbyggd av flera rollidentiteter som är föränderliga. Vissa rollidentiteter är mer framträdande än andra och vilka som blir mest framträdande avgörs bland annat av vilka man strävar efter och vilka man får stöd för av sin omgivning. De olika rollidentiteterna som bygger upp en persons identitet är alltid hierarkiskt ordnade och i behov av förändring, beroende på vilken kontext man befinner sig i. Till exempel kan en persons rollidentiteter vara ordnade på ett sätt en dag, för att nästa dag vara ordnade på ett annat. Ena dagen är personen på sitt lärarjobb och då står lärare överst i hierarkin och därefter kommer kanske rollidentiteterna man, anställd, konsument, pappa och jazzpianist. Nästa dag är han i studion och då är rollidentiteterna ordnade på ett annat sätt. Då är jazzpianist överst och sedan kommer kanske man, lärare, bankkund och pappa. Desto större förmåga man har att hantera och växla mellan rollidentiteter, desto bättre kommer man att trivas i olika kontexter.

Anledningen till att jag tycker att det är givande att se till rollidentiteter i min undersökning är att det hos musiklärare skapas en konflikt, som är av stor betydelse när man ska undersöka deras eget musicerande. Det finns risk för konflikt mellan två rollidentiteter då de får olika stöd beroende på vilken kontext man befinner sig i, till exempel under utbildning på musikhögskolan eller

i yrkeslivet som musiklärare. Nästa del kommer att handla om detta och som övergång citerar jag från en artikel som Bladh och Bouij gemensamt skrivit; "Musikläraryrket anses vara format av minst två rollidentiteter, nämligen lärarens och musikerns. Traditionellt har inom musikhögskolevärlden musikerrollen betraktats som den viktigaste för en musiklärare. Man har sett musikern som bärare av 'ämneskunskapen' och läraren av 'förmedlingskunskapen'".

3.1 Musiker på musiklärarutbildningen

Värdet av det egna musicerandet, det vill säga i hur stor utsträckning man musicerar och hur mycket man ser sig som musiker, påverkar musiklärare i stor utsträckning, i synnerhet hur tillfreds de känner sig i sin situation som lärare. En viktig faktor för min undersökning är alltså hur betydelsefullt det är, för musiklärare, att vara musiker. Detta grundas till stor del under utbildningen och jag kommer här att beskriva detta med hjälp av den litteratur jag har använt mig av för att få insikt i mitt problemområde.

När Bladh genomförde sin undersökning skickade han 1988 ut enkäter till alla 232 nyantagna vid landets musikhögskolors musiklärarutbildningar. En av frågorna handlade om vad de antagna ville få ut av att gå den utbildning de var antagna till. Samma fråga återkom sedan i enkäter till samma informanter 1992, 1995 och 1998, för att kunna se vilka som ändrat sina mål och åsikter. Frågan löd; "Skälen till varför någon väljer en speciell utbildning kan vara många. Försök hitta något skäl nedan som passar in på Dig" (Bladh, 2002, s. 105). Alternativen var:

- A. Jag är övertygad om att jag vill vara just musiklärare.
- B. Jag önskar endast deltidstjänst som musiklärare. Resten av min tid vill jag ägna åt eget musicerande eller annan verksamhet.
- C. Jag vill ha musiklärarutbildningen som ev. försörjningstrygghet, men avser i första hand att ägna mig åt eget musicerande eller annan verksamhet.
- D. Jag vill ha musiklärarutbildningen därför att jag är mycket musikintresserad. Jag kommer däremot knappast att arbeta som musiklärare därför att jag tror inte jag passar som lärare.
- E. Jag söker musiklärarutbildningen därför att kompisar till mig som gått utbildningen säger att den är jättebra och trevlig.

I sin undersökning fann Bladh att flest personer svarade alternativ B, 37 %. Därefter kom alternativ C med 32 % och alltså är det inte ens en tredjedel av dem som blir antagna till musiklärarutbildningar i Sverige som anger skäl A, det vill säga att de är övertygade om att de vill bli musiklärare, när man frågar varför de valt den utbildning de valt. 27 % valde att svara alternativ A. Alternativ D och E upptog endast 4 % tillsammans. Det är alltså ca 70 % av dem som börjar en musiklärarutbildning som på något sätt också har ambitioner att yrkesmässigt bli musiker.

Undersökningen visar alltså att det egna musicerandet står väldigt högt i kurs hos dem som påbörjar en lärarutbildning. Självklart kan det även göra det hos dem som svarar alternativ A, men största delen av dem som blir antagna till någon musiklärarutbildning vill alltså till och med bli yrkesutövande musiker. Bladh ställde samma fråga till samma personer när de precis hade avslutat sin utbildning och då var det ca 65 % som på något sätt ville försörja sig som musiker, däremot hade gruppen som svarade alternativ A ökat till 35 %. Under lärarutbildningen på musikhögskolan formas man till att värdera sitt eget musicerande väldigt högt och detta ska jag återkomma till, men enligt Bladhs undersökning värderar studenterna det högt redan när de kommer

till musikhögskolan. De som börjar en musiklärarutbildning har alltså redan när de kommer till utbildningen formats sedan tidigare att sätta högt värde på det egna musicerandet. Om man ser till rollidentiteterna som bygger upp dessa individers identiteter så är rollidentiteten "musiker" alltså framträdande.

De flesta som börjar en musiklärarutbildning har någon form av förutbildning, vanligtvis vid folkhögskola eller musikinriktat gymnasium¹. Redan under förutbildningen formas man att se sig själv som musiker, det egna musicerandet och den egna utvecklingen står helt och hållet i centrum. Enligt Bladh gör förutbildningen att "De goda möjligheter som folkhögskolan har att erbjuda en arena för musikaliska framföranden av skiftande slag lägger grunden för mångas identitet som musiker. Detta är naturligtvis fundamentalt för en blivande musiker, men också nödvändigt för den som föresatt sig att klara musiklärarutbildningens antagningsprov" (Ibid, s. 275).

Jag har i min undersökning inga ambitioner att värdera om det är bra eller dåligt att man så hårt formas till musiker under den långa väg man går genom förutbildning och lärarutbildning. Anledningen till att jag lägger vikt vid det är att jag vill ta reda på hur det står till med yrkesverksamma musiklärarens eget musicerande och då är vägen dit där de befinner sig idag intressant.

Det egna musicerandet är som sagt något som värderas högt i hela den kontext musikhögskolan utgör, rollidentiteten "musiker" får stort stöd där. "Musikerrollen är den rollidentitet som har den högsta statusen i musikhögskolans korridorer och övningsrum. Den student som får erkännande som musiker får därigenom också en hög status som individ inom utbildningen" (Bouij, 1998, s. 166). Detta sammanfattar väl hur synen på det egna musicerandet är på musikhögskolan. De studenter som börjar på en av musikhögskolans lärarutbildningar "blir delaktiga i en kultur där det kommande yrkeslivet som musiker är nedtonat till förmån för andra individuella mål" (Bladh, 2002, s. 281). Att utvecklas som musiker är väldigt starkt knutet till det egna musicerandet under utbildningstiden. "I rollidentiteten som musiker ligger också en drift att bli så bra som möjligt på sitt huvudinstrument" (Bouij, 1998, s. 169). Något som är av intresse för mitt problemområde, och något jag kommer att försöka få svar på i mitt empiriska arbete, är huruvida denna drift att hela tiden bli en bättre musiker hänger med efter utbildningen? Kan det vara så, trots att man går en lärarutbildning, att "Rollidentiteten som musiker tillåts stå så i centrum av musiklärarutbildningen att den ofta tvingar annat att stå tillbaka" (Ibid, s. 185)?

Enligt Bouij är det redan här, på musikhögskolans lärarutbildning, som konflikten mellan rollidentiteterna "musiker" och "lärare" börjar uppstå. Man blir under utbildningen allt mer varse att man ska bli lärare och den dagen man tar sin examen är man i samhällets ögon musiker. Så även om man som musikerstudent under sin utbildning får mycket större uppmuntran när man gör något bra som musiker än som pedagog, så blir man allt mer varse att man är på väg mot en lärarexamen. I en av Bouijs intervjuer framkommer det att man när man är student tar emot beröm, naturligtvis för en framgång som musiker, men när man är lärare ska man istället vara den som utdelar beröm. Dessa båda roller känner man av samtidigt då man under utbildningen till exempel har praktik (Bouij, 1998, s. 136-137).

---

¹ Av dem som går musiklärarutbildning har 65 % studerat vid en folkhögskolas musiklinje, 41 % vid gymnasiet estetiska program eller den gamla musiklinjen och 78 % har gått i den kommunala kultur- och musikskolan (Bladh, 2002, s. 271, f.).

3.2 Yrkeslivet för lärare som formats att bli musiker

Jag är intresserad av att undersöka det egna musicerandet hos de musklärare som befinner sig några år in i sitt yrkesutövande. Man är då i en helt annan kontext än den som musikhögskolan utgjorde. Rollidentiteten "musiker" får inte alls samma stöd i den kontext arbetsplatsen utgör, jämfört med de kontexter muskläraren tidigare befunnit sig. Detta skapar så klart en konflikt eftersom individen under många år format en identitet där rollidentiteten "musiker" är framträdande. Jag ser det som självklart att detta är av stor vikt för musklärarnas förhållande till det egna musicerandet och därmed av stor vikt för min undersökning. Skillnaden och förändringen när man går mellan dessa båda kontexter kommer jag att försöka lägga vikt vid i mitt empiriska arbete. Bladh och Bouij åskådliggör den här konflikten bra i sin gemensamma artikel:

En musklärare som under 6-8 år i musikalisk specialutbildning byggt upp en identitet som t.ex. jazzpianist och arrangör och inte får den bekräftade vare sig av grundskolans elever, kolleger eller skollärovervakning, får problem med både den individuella och den kollektiva identiteten. I det tidigare livsskedet var den individuella och den kollektiva identiteten i harmoni med sin kontext och blev därigenom aldrig utmanad. Genom att identiteterna är kontextberoende kan en individuell rollidentitet i en kontext aktivt stödjas och applåderas medan samma rollidentitet i en annan kontext hotas (Bladh & Bouij, 2003 s. 49).

3.3 Olika sorters musicerande

Man kan också fråga sig om det går att skilja det egna musicerandet från det musicerande man som musklärare utövar i undervisningen. Eftersom jag vill ta reda på hur de människor som är musklärare påverkas av sitt eget musicerande och vilken roll det spelar i deras liv så vill jag låta dem själva ge svar på det, men jag vill också se till befintlig forskning för att finna stöd för om man kan skilja musicerandet i undervisningen från det egna musicerandet.

Eftersom det uppenbarligen finns en konflikt hos musklärare mellan rollidentiteten "musiker" och "lärare" så tycker jag att svaret finns redan där. Hade man hos en musklärare inte kunnat skilja något från det musicerande han eller hon utövar som pedagog, hade individen inte haft någon som helst rollidentitet som kan kallas "musiker", vilket jag ju tidigare, genom att studera både Bladhs och Bouijs undersökningar, fastslog att de flesta musklärare har, mer eller mindre framträdande. Om det inte hade varit så, hade ingen konflikt uppstått. Bladh skriver om denna konflikt: "Att det handlar om att kombinera två skilda områden är nog alla överens om, men sedan går uppfattningarna isär [...]. För muskläraren finns en komplikation, nämligen att det i ämneskunskapen ligger ett annat yrke inbäddat, nämligen yrkesmusikerns" (Bladh, 2002, s. 101).

Naturligtvis är det inte en svart och vit uppdelning mellan det egna musicerandet och det musicerande man kan koppla till undervisning. Det är så klart sammankopplat och hur det egna musicerandet påverkas av att man undervisar i musik, och vice versa, tänker jag också ta reda på när jag genomför min undersökning.

3.4 Sammanfattning

I olika skeden i livet strävar man efter, och tillägnar sig, olika rollidentiteter. Vissa blir mer framträdande än andra och tillsammans bildar de en individs identitet. Man får också stöd för olika rollidentiteter beroende på vilket skede i livet och vilken kontext man befinner sig i. Detta är något som i hög grad kan verka splittrande för en musiklärare under färden som sträcker sig innan, under och efter utbildningen och kan säkert också starkt påverka hur högt värde man sätter på sitt eget musicerande. I olika skeden får man olika starkt stöd för rollidentiteten att vara musiker, men oavsett i vilken kontext man befinner sig och hur starkt stöd för den rollidentiteten man får, finns ändå det egna musicerandet alltid med på ett eller annat sätt.

Att få insikt i hur det enorma stödet för rollidentiteten "musiker" format musiklärare under många år kommer att hjälpa mig att förstå hur förhållandet till det egna musicerandet senare i yrkeslivet kan påverka musikläraren som individ.

4 Metod

I detta kapitel redogör jag för den metod som jag har valt att använda mig av för att genomföra min undersökning. Jag beskriver också vad jag har gjort för urval och begränsningar av min kommande empiri.

4.1 Intervju

Jag kommer att genomföra min undersökning med hjälp av kvalitativa intervjuer, detta eftersom jag vill ta reda på hur informanterna uppfattar sin situation och hur de påverkas av den. Därför är det viktigt att informanterna får stort utrymme att svara, och framför allt diskutera kring, de frågor jag vill ha svar på. Det jag verkligen vill ha svar på kommer inte alltid att vara uttalat i frågor. Jag hoppas istället att informanterna ska komma in på och beröra dessa områden i samtalet kring de teman som mina frågor utgör.

Inledningsvis övervägde jag även att använda mig av kvantitativa metoder som komplement till intervjuerna. Jag skulle då kunna få med en mycket större grupp musiklärare samtidigt som jag skulle kunna intervjuas ett fåtal på ett djupare plan. Jag ansåg dock att detta hade blivit ett för omfattande arbete för en undersökning på den här nivån och att jag då inte hade hunnit lägga den tid och det arbete på datainsamling och analys som hade behövts.

Intervjuerna kommer att hålla en ganska låg grad av standardisering (Patel & Davidsson, 2003). Jag har ett antal frågor, som fungerar som teman för informanten att diskutera kring, som jag sedan har följdfrågor förberedda till om informanten inte själv kommer in på och ger svar på dessa. Jag kommer under intervjun att formulera frågorna ungefär likadant varje gång, men jag ska försöka få dem att passa in i samtalet och bilda så smidiga övergångar som möjligt mellan olika teman. Ordningen på frågorna kommer också att vara ganska lik i intervjuerna men jag kommer att vara flexibel, eftersom informanten själv kan komma in på ett tema som jag tänker ta upp senare.

Jag vill ta reda på hur informanterna upplever sin situation som musiklärare och hur de påverkas av den. Detta tror jag inte att jag kommer att kunna fånga lika bra om jag rakt av gör intervjufrågor av de frågor jag vill ha svar på, utan vill få igång informanterna att själva diskutera och ge uttryck för åsikter och känslor. Därför ska mina intervjuer hålla låg grad av strukturering. Informanterna ska alltså få stort svarsutrymme, för att jag ska kunna analysera deras uttalanden med ledning av mitt syfte.

4.2 Upplägg av intervjufrågor

I min närhet hade jag tillgång till en undersökning (Andersson, 2000), i vilken jag fann en intervjuguide som jag till upplägget tyckte skulle passa bra att använda för mina intervjuer. Jag kommer att använda den som mall när jag ska utforma min egen (finns som bilaga).

För att utforma innehållet i intervjuguiden kommer jag att samla ihop alla frågor jag kan komma på utifrån mitt problemområde. Dessa kommer jag att dela in i teman för att sedan formulera frågor som ska ge upphov till diskussion kring dessa teman. Jag kommer även att formulera följdfrågor som ska fungera som hjälp vidare om den som intervjuas inte själv berör alla områden jag

önskar inom ett tema. Jag vill försöka formulera frågorna på ett sätt som får igång informanternas djupare åsikter och känslor, istället för att de bara ger ett direkt och snabbt svar. Vissa frågor kommer säkert att tänga sådant jag redan vet sedan min litteraturgenomgång, men jag vill undersöka om informanterna passar in i den kunskap jag har inhämtat i litteraturen.

4.3 Urval av informanter - begränsningar

En sådan här undersökning skulle kunna göras väldigt stor och det hade varit mycket intressant att göra samma undersökning i olika kontexter. Detta hade dock varit ett arbete som vida överstiger ambitionerna för en undersökning på den här nivån. För att begränsa undersökningens omfattning kommer jag därför helt att skära bort den stora faktorn som olika kontexter hade utgjort och kommer att genomföra min undersökning på en och samma skola. Däremot ska jag självklart undersöka hur just denna kontext påverkar de musklärare jag kommer att intervjua, det är ju en stor del av vad min frågeställning går ut på. På den skola jag kommer att genomföra min undersökning ska jag slumpvis välja fem informanter att intervjua. De enda kriterier jag kommer att ha på informanterna är att de ska ha lärarutbildning från någon av landets musikhögskolor och att de ska ha varit yrkesverksamma i minst fem år.

4.4 Intervjuförfarandet

Innan jag börjar själva intervjun ska jag klargöra för mina informanter att intervjun kommer att behandlas konfidentiellt, det vill säga jag kommer att veta vem som har sagt vad men ingen annan. Jag ska heller inte ta med namn på personer eller på skolan i min rapportering av undersökningen.

Intervjuerna kommer jag att inleda med neutrala frågor om informanternas bakgrund, till exempel hur länge de varit på nuvarande arbetsplats, hur länge de varit yrkesverksamma, vad för eventuella arbetsplatser de haft tidigare, vilken utbildning de gått på musikhögskolan och eventuell förutbildning. Därefter kommer jag att gå in på de huvudteman som jag vill få igång ett samtal kring.

5 Det egna musicerandet i vardagen för musiklärare

Detta kapitel innehåller en redogörelse för och analys kring intervjuerna gällande musiklärares eget musicerande i vardagen. Jag kommer att gå igenom hur detta påverkas av arbetsplatsen, kollegorna och skolledningen. Jag kommer också att undersöka lärarnas utrymme för sitt eget musicerande.

5.1 Arbetsplatsen

Arbetsplatsen, kontexten för musikläraren, har stor betydelse för det egna musicerandet. Dels i hur stort utrymme som ges åt det egna musicerandet i form av tid och hur lätt det kan vara att få ledigt för eventuella projekt som det egna musicerandet innebär, dels i hur mycket det egna musicerandet uppmuntras, det vill säga hur stort stöd rollidentiteten "musiker" får. Som jag nämnt tidigare har jag valt att avgränsa mitt arbete genom att utföra undersökningen i en och samma kontext, en arbetsplats som ses som attraktiv bland musiklärare. Skolan jag har varit och gjort mina intervjuer på är en populär gymnasieskola, som har ett stort estetiskt program med musikinriktning och ligger i en medelstor svensk stad. Lärarna jag har träffat ger verkligen intryck av att trivas med att jobba på just den här skolan. En av mina informanter har jobbat på skolan i fyra år och innan dess var han musiklärare på en grundskola. Han gör en jämförelse och säger att han, under det år han jobbade som grundskolelärare, inte tyckte att det var roligt med musik och eget musicerande. En annan informant beskriver arbetet på skolan så här:

Det är ju inte så tungt att jobba här på [arbetsplatsens namn] heller tycker jag. Vi har nog ganska varierad kost. Man har rätt mycket olika ämnen och man jobbar ju inte mellan åtta och fem varje dag precis... så man är ju inte trött på det så...

Sammantaget kan man säga att alla mina informanter är nöjda med att det är på just den här skolan de jobbar. Detta kan man se har effekter på det egna musicerandet, man känner helt enkelt mer för det.

I vilken utsträckning man kan ägna sig åt sitt eget musicerande påverkas av arbetet som musiklärare, inte minst av vilka ramar arbetsplatsen sätter för detta. Arbetsplatsen spelar in i fråga om hur mycket tid man kan ägna åt det egna musicerandet när man är lärare, men också hur mycket det egna musicerandet uppmuntras. Denna uppmuntran kan vara direkt eller indirekt, från ledning, kollegor och elever. Med andra ord, hur stort stöd ges det åt rollidentiteten "musiker", i den här kontexten?

5.2 Kollegorna

I och med att många musiklärare har samlats på samma arbetsplats har de fört med sig kulturen från musikhögskolans korridorer. Det känns inte lika främmande att komma hit och umgås med lärarna som att gå till en "vanlig" skola eftersom lärarna här i princip har samma bakgrund. Detta gör att stödet för rollidentiteten "musiker" kollegor emellan är stort. När jag frågar om detta i intervjuerna får jag en beskrivning av hur det kan se ut en dag på jobbet för musiklärarna på denna

skola. En av mina informanter kommer mot slutet av sin beskrivning också in på det jag tog upp tidigare, att vissa har erfarenhet av motsatta omständigheter från andra arbetsplatser.

Så tycker jag det är här, att det uppmuntrar... Många olika kollegor som håller på med olika sorters musik och man diskuterar ofta musik... och pedagogik. Jag vet från förra veckan satt vi här och diskuterade blåa toner i säkert en halvtimme, och lyssnade på olika bluesgitarrister... och det är väldigt givande, liksom... och liksom bidrar till att man själv liksom, tar med sig det man diskuterar här, i sitt musicerande. Men det kan också va så som jag nämnde innan att man är på en arbetsplats där det är väldigt tungrovt allting, och jobbigt, och man är kanske ensam... och så... som musiklärare. Så pallar man inte med det när man kommer hem riktigt.

Kontexten påverkar alltså det egna musicerandet på så vis att den kan uppmuntra, men också ta död på inspirationen, beroende på vilken skola man som lärare arbetar på. En annan informanter, när vi diskuterar samma sak, en beskrivning av ett kollegium som verkar väl sammansatt. Här får jag ett bra exempel på att musikeridentiteten får stort utrymme bland kollegorna på skolan:

Vi har ju mer eller mindre kontinuerliga jam på arbetstid, beroende på vårt schema. Förra året så hade vi en gång i veckan, i år har det varit lite mer skralt. Det finns till exempel en liten handfull jazzmusiker här. Och det är ju jazzmusiker som det är rätt kul att spela med. Dom är ju på ganska hög nivå dom som har råkat hamna här på [skolan] så det blir ju liksom på riktigt.

5.3 Skolledningen

Synen på det egna musicerandet "uppifrån" på den här skolan, dvs. från ledningen på arbetsplatsen, nämns också i intervjuerna. Också här tycker jag att det är av intresse hur man som anställd ges stöd i sin musikeridentitet. Man kan ju fördomsfullt gissa att musiklärarna inte ges stöd för rollidentiteten "musiker" från skolledningens sida, men enligt de informanter som tar upp detta finns det ändå förståelse och tålamod för det. Det ger en av dem uttryck för när han talar om hur ledningen ser på att man är driven i sitt eget musicerande utanför skolan:

Jag tycker nog här att dom är rätt så, om man säger, toleranta. Toleranta gentemot att jag tar tjänstledigt nå vecka då och då om man ska iväg och spela eller om man har repetitioner. Jag har tagit tjänstledigt en månad förra året.

Allmänt tycker jag att det verkar som om mina informanter ser det som att ledningen på skolan inte ger någon direkt uppmuntran. De verkar dock inte heller motverka att man har mycket musicerande utanför skolan, inte ens när det gäller så drivna och yrkesmässigt etablerade musiker att det egna musicerandet konkurrerar med arbetstiden. Informanterna ser snarare arbetsgivaren som tolerant gentemot detta. Det finns dock situationer där man känner sig bortglömd som musiker.

Jag diskuterade med en informant känslan av uppmuntran, från den kontext som skolan utgör, till det egna musicerandet. Svaret jag fick gäller uppmuntran från skolledningen:

Nej, tyvärr gör det inte det. Inte på denna skola. Det har jag inte känt någon gång. Till exempel, är det en personalfest så borde festkommittén va dom första att fråga oss musiklärare, vill ni spela? Har ni nåt band som kan spela på festen? Det är aldrig någon som frågar. Dom frågade någon gång om man skulle hålla i snapsvisorna eller va lite trubadur.

Informanten anser att det från ledningens håll inte finns någon direkt uppmuntran för det han har att erbjuda som musiker. Den uteblivna uppmuntran gäller snarare att vara arbetsplatsens musiker än att ses som musiker i samhället i stort. Det ger dock samma effekt på så vis att det hos informanten skapar en känsla av att rollidentiteten "musiker" ges svagt stöd.

5.4 Att få ihop vardagen

Hur är det då med det egna musicerandet när man arbetar som musiklärare? Det kan vara svårt att få tid till musicerandet så som man skulle vilja. Att befinna sig i yrkeslivet är en annorlunda situation jämfört med när man gick på musikhögskolan. Även om många på musikhögskolan inte anser att de har tid att förkovra sig i sitt musicerande som de skulle önska så är det en helt annan sak när man har ett arbete att sköta. Att kunna ge sitt eget musicerande det utrymme man önskar påverkas också av privata omständigheter som styr vardagen.

Just vilket utrymme i tid man har till sitt eget musicerande anser de flesta inte påverkas så mycket av att man har det arbete man har, utan snarare av omständigheter på det privata planet, till exempel om man lever som ensamstående eller har familj. En yrkesverksam heltidsmusiker kan säkert också ha en tidskrävande familjesituation, men eftersom musikerns yrke enbart fokuserar på det egna musicerandet tillfredsställs det behovet säkert i större utsträckning än hos en musikerlärare. Alltså är det intressant att fråga om musikerlärare musicerar i den utsträckning de önskar. Vad som faller avgörandet för om de gör det är också intressant, men till att börja med vill jag undersöka om det hos musikerlärare finns ett önskemål om eget musicerande i större utsträckning.

När jag frågar mina informanter om de tycker att det finns utrymme för det egna musicerandet, när man arbetar som musikerlärare, kommer alla omgående in på sina privata omständigheter:

Ja, det tycker jag väl att det finns. Inte om man har barn, men när man inte hade det... Det är en större faktor för mig än själva jobbet. Det är det som gör att jag inte hinner med så mycket som jag gjorde innan, men annars så tycker jag man hinner det.

Detta är ett för mina informanter representativt svar och rakt på sak när det gäller vad arbetet i sig tillåter, men också orsaken till den eventuella avsaknaden av utrymme. De flesta av de intervjuade menar att ett familjeliv med barn, särskilt små, konkurrerar ut det egna musicerandet. När man arbetar 100 % och dessutom har småbarn anser informanterna att det helt enkelt inte finns någon tid alls för det egna musicerandet. De som står för denna åsikt har även en inställning till det egna musicerandet, som är återkommande hos många av dem med familj, att de placerar sitt musicerande i en tidskapsel, som de sedan tänker plocka fram när den perioden är över. Min in-

formant avslutar citatet ovan med just den synen på sitt musicerande: ”Det är för att barnen är så små, om några år räknar jag med att det kommer att bli mer normalt igen”.

En annan informant ger uttryck för precis samma inställning, att det egna musicerandet magasineras en period för att sen plockas fram igen:

Jag är ju inne i en speciell period när jag har små barn hemma som inte har nåt dagis och så. Så det är klart att det finns ju ingen tid på det sättet, det är klart... Men det känns också som en tillfällig grej liksom. För några år sen var det inte så och då var det ok. Om några år igen så kommer det att bli lättare för mig.

Att det är på det här viset är kanske ingen nyhet, men eftersom jag undersöker musicerandet hos musiklärare och eftersom denna ”period” har så stor inverkan att man faktiskt stoppar undan sitt musicerande, blir den intressant. En informant som ligger några år före de andra två som citerats bekräftar att det faktiskt är så, att småbarnsåren är en period då man inte har någon tid för det egna musicerandet. Att det är en övergående tidsperiod håller den intervjuade också med om:

Jaaa... jobbar man heltid och har familj, då kan jag nog säga i alla fall när ungarna är små, då är det jättetufft. Jag vet när min flicka var liten och man jobbade heltid, man var tvungen att jobba heltid för ekonomin, då hann man inte spela någonting alltså. Fick man en timme över så var det guld liksom... Tiderna förändras ju. Som jag har det nu idag, så hinner jag med...

Det kan alltså vara så att de faktiskt återfår sitt utrymme för eget musicerande efter småbarnsperioden, men vilken påverkan har denna magasinering? Samma informant talar om drömmar som fanns förr, före denna period:

Min stora dröm har ju alltid varit att ha ett eget band och spela egna låtar. Och det gjorde man då innan man gick på musikhögskolan. Men sen under och efter har man inte haft den tiden...

Strax därefter får jag även veta att dessa drömmar och mål med det egna musicerandet finns kvar även idag:

Jag skulle vilja lägga mer tid både och spela in egna låtar och vara ute och spela egna låtar. För jag har skrivit mycket tidigare, som man skulle vilja ut och spela.

Även om de senare i livet får ett större utrymme för sitt musicerande, måste det ju vara så att en period av bortprioritering har stor påverkan i och med att de fått göra så stort avkall på utrymmet för eget musicerande. Vissa informanter har en lösning för att slippa prioritera bort sitt musicerande, detta återkommer jag till i avsnitt 5.6. Hur är det då om man arbetar 100 % som musikerlärare men inte har familj? En informant som är ensamstående svarar så här på frågan om det finns tillräckligt utrymme för det egna musicerandet: ”Det tycker jag att det gör, i väldigt hög

grad”. Jag frågar senare om man inte kan känna sig begränsad i vilket utrymme man har för sitt eget musicerande, när man arbetar heltid som musiklärare:

Njaa lite. Det kan bli sent ibland, man kan bli trött ibland. Nu har jag ju ingen familj eller så, så att det går rätt bra. Jag hade spelning i söndags, kom hem klockan halv tre och sen ska man upp och jobba och ha utvecklingssamtal klockan åtta. Det är rätt segt...

Här får jag till och med påpekat från en ensamstående att det är familjeförhållanden som har störst inverkan på om man får det utrymme man önskar för sitt eget musicerande. Att det är tidskrävande att ha en familj är något de flesta känner till och att man får göra avkall på personliga värden utanför detta är ju inte specifikt för musiklärare. Det är däremot så avgörande för många musiklärare att det måste få utrymme i min avhandling.

5.5 Utrymme för det egna musicerandet

Anser de musiklärare som bidragit till att bli intervjuade i den här undersökningen, att de musicerar i den utsträckning de vill om de får önska fritt? Då menar jag en bred aspekt på det egna musicerandet, i vilken mån de kan lägga tid och ansträngning på det. De fem informanternas spontana svar var:

Informant 1: Alltså just nu så hade jag velat musicera mycket mer.

Informant 2: Njaa... inte riktigt kanske ändå va...

Informant 3: Nej, absolut inte...

Informant 4: Inte nu. Det skulle jag gärna göra mycket mer.

Informant 5: Nej det är det inte! [Här formulerade jag frågan: Är ditt eget musicerande i den utsträckning du skulle vilja?]

Det är med andra ord inte svårt att svara på om musiklärare skulle vilja ägna sig åt sitt eget musicerande mer än vad de gör. Jag måste dock påminna om vad jag tidigare nämnde, att undersökningen är gjord på en skola som attraherar en viss typ av lärare och att studien gäller den särskilda kontext som den här arbetsplatsen utgör. Dessa lärare är alltså skolade till en särskild identitet under hela sin utbildning. Musiklärare i andra typer av kontexter har under sin utbildning på musikhögskolan visserligen också utbildat sig i ett sammanhang där rollidentiteten ”musiker” har stort stöd, men efter några år i arbetslivet kan dock identiteten ha förändrats på så vis att jag kanske inte skulle få samma svar som från mina fem informanter.

Svaret är alltså ett rungande nej, om man frågar musiklärare i den här typen av kontext om de musicerar i den utsträckning de skulle önska. Senare i min undersökning ska jag söka svar på hur de som individer påverkas av detta. Deras musicerande påverkas också av att det inte får det utrymme informanterna önskar att de kan ge det.

5.6 Ekonomi – problem och lösning

Fastställt är att mina informanter vill ägna sig mer åt sitt eget musicerande än vad de idag gör. Är det då en olösbar ekvation eller går det att lösa situationen så att de får mer utrymme åt musicerandet? En lösning har jag återfunnit hos mer än en av de intervjuade, att helt enkelt utvinna tid för det egna musicerandet:

Nu har jag ju haft lite möjlighet där att kunna säga att jag jobbar halvtid.
Då är det ju lättare. Det kan vara svårare om man har heltid.

Denna informant har länge jobbat 50 % som lärare och verkar vara en av dem som anser sig ha mest utrymme till eget musicerande. Detta är även den informant som ger intryck av att vara mest aktiv i sitt eget musicerande. Jag får inte alls uppfattningen av att han under någon period magasinerat sitt musicerande, vilket jag beskrev tidigare att många gjort. Han analyserar även grunden till om man har möjlighet till den här lösningen:

Jag tror att det är en ekonomisk fråga. Dels ekonomisk och dels hur man väljer att jobba. Jag har väl valt och haft möjlighet, så ska man säga också och då snackar jag om ekonomi, att jag har hela tiden spelat rätt mycket.

Ekonomi är alltså den avgörande faktorn för om man har möjlighet till lösningen att frigöra utrymme åt sitt musicerande, genom att gå ner i tjänst. Varför är ekonomin viktig då? Självklart måste man ha en inkomst, men anledningen till att ekonomin blir extra viktig för dessa informanter, är de överens om:

Ja just det, med två barn i bagaget, det är då jag kommer in på det med ekonomi. Då ekonomiskt... det är ganska tufft och klara det... Det beror ju på lite liksom hur man vill leva. Det är lite med möjligheten hur man har det där och det är då ekonomin kommer in faktiskt tror jag. För jag vet ju, jag har ju en del kompisar som är musiker och dom har det rätt tufft faktiskt, om dom har barn också. Om man är själv så är det ju lättare, det blir tuffare med familj sådär, ekonomiskt. Då har man ju ett ansvar på ett annat sätt, gentemot fler då så att säga då med barn, än om man är själv. Då blir det lättare att styra, så upplever jag det.

I ett citat jag tidigare hade med kan man även se uttryck för samma åsikt hos en annan informant:

Jag vet när min flicka var liten och man jobbade heltid, man var tvungen att jobba heltid för ekonomin, då hann man inte spela någonting alltså.

Om man har möjlighet till lösningen att gå ner i tjänst är alltså en ekonomisk fråga, då måste det egna musicerandet vara ekonomiskt lönsamt för att det ska finnas möjlighet att tillämpa denna lösning för att få mer utrymme åt just musicerandet.

5.7 Att orka

För musklärare finns alltså ett visst utrymme i tid för eget musicerande, eller brist på tid. Jag tycker även att det är intressant att se vilket utrymme det finns mentalt hos musklärare för det egna musicerandet. Fördomsfullt kan man anta att en musklärare är ganska trött på musik efter en dag "på jobbet" och att det inte finns utrymme för det egna musicerandet i mån av ork, även om utrymmet i tid skulle finnas. Återigen har jag märkt tendenser hos mina informanter att detta beror mycket på kontexten, vilken arbetsplats man har. I en del intervjuer görs även jämförelser mellan olika arbetsplatser de har erfarenhet av, när vi diskuterar det utrymme i mån av energi man har för sitt eget musicerande när man är musklärare. En informant berättar att arbetsplatsen spelar en stor roll för om orken finns kvar på fritiden:

Ja, det påverkar oerhört mycket. Och även när jag har jobbat på grundskola, den här montessoriskolan, så tyckte jag inte heller att det var så kul med musik.

Efter en arbetsdag på förra musklärartjänsten, i en helt annan kontext, fanns alltså inte lusten för musik kvar. Han fortsätter:

Men sen när man kommer hem är man kanske lite trött på det på nåt sätt [...] men jag tycker nog att när jag jobbar nu som jag gör här på [nuvarande arbetsplatsens namn] så påverkar det bara positivt på mitt eget musicerande.

Tidigare undersökte jag kontextens betydelse för det egna musicerandet och här återkommer arbetsplatsen som en viktig faktor som påverkar musklärares musicerande. Samma informant kommer tillbaka till att beskriva hur man saknar ork och inspiration till att hålla på med eget musicerande om arbetsplatsen suger musten ur individen:

Men det kan också va så som jag nämnde innan att man är på en arbetsplats där det är väldigt tungrovt allting, och jobbigt, och man är kanske ensam som musklärare. Så pallar man inte med det när man kommer hem riktigt... Det är lite som, är man ute och spelar covergig fyra timmar och sen när man kör hem på natten så vill man kanske inte lyssna på bilstereon på högsta volym. Det är lite samma grej.

Jag får alltså än en gång veta att denna skola är en förhållandevis bra kontext för musklärare och att sämre finns. De flesta av informanterna är dock ense om att man även här kan tömmas på musikalisk energi, så pass att det inte finns någon kvar åt det egna musicerandet:

Just att vara trött på musik, det kan man känna. Under perioder. Till exempel, just nu i mitt liv är jag inte alls intresserad av att lyssna på ny... så mycket nytt, som man var när man var 25-30 kanske. Och vad det beror på den där nyfikenheten, om det har med ålder att göra [...] eller om det helt enkelt är att man inte orkar. Men det känner jag i periodvis mycket, att när man kommer hem vill man bara ha tyst. Och det är ju trist.

Att känna att man är trött på musik har uppenbarligen en negativ inverkan på det egna musicerandet och strävan efter rollidentiteten "musiker" kan inte vara särskilt stark i den stunden. En av de lärare som inte har heltidstjänst, utan har lyckats med den lösning jag tidigare redogjorde för angående utrymme i tid, tror inte att hans eget musicerande hade mått bra av att han hade arbetat 100 % som lärare:

Jag hade inte pallat jobba heltid som musiklärare. För då hade mitt musikskap raderats ut tror jag.

Detta är alltså sagt av någon som inte arbetar heltid som lärare. Alla är dock inte ense om att arbetet som lärare i musik tär på orken för det egna musicerandet alltför hårt. Flera av dem anser att det kan vara väldigt olika hur man känner. En av lärarna som har 100 % tjänst på arbetsplatsen tycker inte att det är lika tungt för det egna musicerandet att också undervisa musik:

Man är ju inte trött på det så, utan det finns utrymme och energi kvar för en gymnasielärare i min situation att orka spela.

Det är alltså olika i vilken utsträckning informanterna anser sig vara trötta på musik och huruvida det beror på att det är musik de undervisar eller inte. Gemensamt är i alla fall att musikintresset någon gång påverkats negativt av att vara musiklärare. Till exempel var det en av dem som inte köpt en skiva på fem år och menar att det var en negativ effekt av att undervisa i musik.

6 Värdering av det egna musicerandet

Detta kapitel behandlar resultat och analys av intervjuerna med fokus på informanternas värdering av sitt eget musicerande och hur omständigheterna kring detta påverkar läraren som individ.

6.1 Värdering, förändring och orsak

Kan man sätta ett värde på sitt musicerande? Hur viktigt är det? Hur mycket betyder det egna musicerandet för individen? Detta är frågor som det är svårt att ge ett väldefinierat svar på. Med den bakgrund informanterna har, förutbildning och musikhögskola, är de skolade att värdera det egna musicerandet högt. Jag kommer nu till ett av skälen till att jag sökte lärare som har varit yrkesverksamma i minst fem år när jag letade informanter till min undersökning. Eftersom jag har en uppfattning om hur de är skolade och hur deras rollidentiteter har fått stöd under utbildningen, ligger det inom mitt problemområde att undersöka hur det ligger till när de varit ett tag i yrkeslivet. Jag vill alltså ta reda på om värderingen av det egna musicerandet har ändrats. Naturligtvis måste jag också få bekräftat hur det såg ut under utbildningstiden. Om jag upptäcker att en förändring har skett vill jag också försöka ta reda på vad som ligger bakom förändringen.

Jag har försökt få mina informanter att diskutera kring detta och det egna musicerandet är något de värderar högt:

Det är ju viktigt så klart, men det har nog blivit mindre viktigt på senare år. Men jag tror att det har med mitt familjeliv att göra då, mer än vad... För har man ett heltidsjobb, och en ett och ett halvtåring och en fyraåring, och vill ha något sånär socialt liv också, och ett förhållande... då blir det inte så himla mycket tid över alltså. Och då blir det någonting man får ta bort. Och då blir det kanske att, nu på senare år har jag väl inte tagit bort det helt men jag har fått tänka som så att jag kan inte gå och ha ständig ångest för att jag inte har en massa spelningar och inte repar varje helg och inte skriver massa låtar och sånt, för att det går inte just nu. Utan jag tänker att jag inte ska vara arg på mig själv för det, utan att jag kommer att ta upp det igen. Det vill jag göra... Men det är tiden som inte räcker till för mig, det är mitt stora problem. Jag har ingen egen tid på dygnet alls! Och då är det svårt faktiskt.

Här fick jag nästan en sammanfattning av resultaten av hela min undersökning. Att värdera sitt musicerande sätter, hos mina informanter, igång tankar kring hela problemområdet. Det jag har gått igenom tidigare i undersökningen om utrymme i tid, orsak till brist på utrymme och hur det går att lösa eller om man magasinerar sitt musicerande för att senare plocka fram det, i princip allt kom med i det här svaret. Vad man kan se i svaret är alltså att informanten anser att det egna musicerandet är viktigt. Det har dock blivit mindre viktigt och orsaken till att personen har behövt nedvärdera sitt musicerande är för att inte få ångest över det. Anledningen till att informanten skulle få ångest över att det egna musicerandet inte ägnas den uppmärksamhet personen anser att det bör, kan vara för att det ligger i naturen hos dem som har vistats på en musikhögskola i ca fyra år, att sträva så mycket efter rollidentiteten "musiker" att man tycker att man bör få dåligt samvete om man inte musicerar i stor utsträckning. Naturligtvis vill jag veta om mina fördomar,

eller kanske snarare inhämtade kunskaper, om dem som utbildat sig på musikhögskola stämmer. Jag diskuterar med informanten som svarat ovan. Först diskuterar vi hur det allmänt var på musikhögskolan under utbildningen, hur viktigt det egna musicerandet ansågs vara:

Det var viktigt... Det hade jättehög status. [...] Det var ju väldigt viktigt, om man spelade mycket och om man skrev egna låtar och man utvecklades. Det var ju jätteviktigt

Vidare framgår informantens egen syn:

Det var ju mycket därför man gick där, som sagt, det var ju inte kanske för att bli jätteduktig på bas-pik och mellanstadieundervisning och sånt. Tyvärr, kan man väl säga... I min klass var det en eller två som ville jobba som bara GG-lärare och det kanske säger något om hur viktigt folk tyckte det var att spela, på sitt instrument. Det egna musicerandet...

Den intervjuades tid på musikhögskolan stämmer in på hur det typiskt ser ut, både hur den allmänna värderingen av eget musicerande såg ut och hur individens egen värdering var. Det egna musicerandet var väldigt högt värderat, det hade hög status. Rollidentiteten "musiker" fick starkt stöd medan de egenskaper som är viktiga för att bli en bra lärare inte värderades lika högt. Nu har detta dock ändrats på så vis att det egna musicerandet har blivit mindre viktigt. Vad är det då som har orsakat denna förändring? Jag frågade min informant, som svarar:

Det är väl när man blir äldre också. Den här ungdomsdriften att man måste spela, man måste visa sig, man måste producera egna låtar, man måste stå på scen och alla ska lyssna på en. Det är lite grann.. det släpper, för mig har det släppt. Det är andra saker som är viktigt. Hur man sköter sitt jobb, om man är bra på det, relationer med elever, relationer med människor runt omkring. Det är fortfarande jätteviktigt att spela tillsammans och ha roligt, men det känns inte lika superviktigt att få uttrycka mig själv hela tiden, att alla ska lyssna på mig och höra min musik, att jag ska utvecklas. Utan man ser mer som en del i ett sammanhang, att man har betydelse för dom man undervisar, man kan utträta jättemycket grejer utan att sitta och skriva låtar till exempel.

Det är nog mycket åldern också. Man ser saker i ett större sammanhang. Tänker ibland, varför ska just jag stå där och sjunga, varför ska jag skriva låtar, vad är det som säger att alla ska stå och lyssna på just mig bara för att jag tycker det är roligt. Det kanske är värdefullare att förmedla något till en annan människa eller få en annan människa att få fram det som den är bra på. Det kanske egentligen känns viktigare för mig än att jag själv hela tiden ska musicera...

Informanten förklarar förändringen av värderingen med att det har med mognad att göra, att man blir mindre självcentrerad. Det som har blivit viktigare är att vara en bra pedagog, att ta fram det bästa ur andra och att förmedla något till dem man undervisar. Den kontext individen befinner sig i, alltså arbetsplatsen och i den personliga sfären, ger ett betydligt starkare stöd för rollidentiteten "lärare" än "musiker". I den personliga sfären för att lärare innebär "heltidsjobb", vilket behövs

för familjesituationen, enligt informanten, på arbetet för att man ska förmedla till andra och ta fram det bästa ur dem istället för att höras och synas själv. Detta innebär alltså att det råder motsatt förhållande mellan stöd för de båda rollidentiteterna "musiker" och "lärare" nu, jämfört med under utbildningstiden på musikhögskolan. Förändringen av värderingen av det egna musicerandet har följt denna förändring av stöd för rollidentiteterna.

Beskrivningen ovan av värderingen av det egna musicerandet nu och under utbildningstiden, förändringen av värderingen och orsaken till förändringen är i många avseenden representativ för alla informanter, naturligtvis med vissa undantag. Generellt kan man se starka tendenser till att förändringen följer förändringen av stöd för rollidentiteterna "musiker" och "lärare". Vad som framförallt skiljer sig åt i informanternas berättelser är vad värderingen av det egna musicerandet förändrats till, på vilket sätt det förändrats. En annan informant beskriver förändringen av hur sin värdering av det egna musicerandet har ändrats:

Det har förändrats ganska mycket. För då var jag ung och hade liksom en ambition och jag ville gärna kunna försörja mig, visserligen och undervisa, men jag ville ju bli... jag ville ju bli stans gitarrist på nåt sätt. Jag ville ha massa spelningar och liksom kämpa i konkurrens med andra. [...] Men nu är jag nästan likgiltig inför om jag får speltillfällen, och så där... Och jag får dom fortfarande i lika hög eller låg grad, så det spelar ingen roll. Men, jag är mycket mer intresserad av min egen konstnärlighet nu. [...] Alltså det är på en helt annan nivå och det är helt för mig själv nu musiken. Musiken liksom går hand i hand med livet på nåt sätt, utvecklas man som musiker så utvecklas man som människa och vice versa. Jag har verkligen svängt om totalt. Och jag är inte heller ekonomiskt beroende av det utan jag jobbar på [arbetsplatsens namn] och har min fasta månadslön. Så det känns bra liksom, att ha svängt om där. Jag vet inte riktigt hur det har gått till, det har kommit gradvis på nåt sätt. Men så är det nu, så det är stor skillnad.

Informantens beskrivning av hur det egna musicerandet värderades allmänt och av personen själv under utbildningstiden är representativt för alla informanter och stämmer väl överens med beskrivningen från förra informanten, vilket alltså innebär att värderingen av det egna musicerandet har förändrats i takt med förändringen av stödet för rollidentiteterna "musiker" och "lärare". Förändringen har dock tagit en något annan väg, musiken har blivit mer personlig, menar informanten. Mot slutet ger också den intervjuade uttryck för att ha slagit sig till ro i att vara anställd lärare, med den trygghet det innebär med fast månadslön. Just detta, att luta sig tillbaka i tryggheten läraryrket innebär, kanske på bekostnad av minskat eget musicerande, är något jag återfinner hos de flesta intervjuade och det ska jag återkomma till senare.

6.2 Strävan efter att utvecklas

Eftersom jag vill undersöka hur det står till med musiklärarens eget musicerande finner jag det intressant att ta reda på om det hos mina informanter finns en strävan att utvecklas som musiker. Även detta är något som ses som viktigt under utbildningstiden och blir nästan synonymt med att öva. Många av mina informanter tolkar det spontant också som att jag frågar efter om de fortfarande övar. Jag får då förklara att jag är ute efter ett bredare synsätt på att utvecklas som musi-

ker. När jag förklarat vad jag är ute efter, när det gäller att utvecklas musikaliskt, får jag i flera av intervjuerna höra ordet nyfiken:

Jag försöker va nyfiken... Att man provar på lite olika genrer och det tycker jag är viktigt. Man försöker bibehålla nyfikenheten och det går i vågor.

Också när det gäller att utvecklas i sitt musicerande, nämns problemet med för lite tid. Det finns en strävan att utvecklas men utrymmet tidsmässigt finns inte i lika stor utsträckning:

Jo... det gör jag ju. Ja, kanske framför allt kanske att utvecklas då, jag tänker på mitt instrument då, jag har rätt mycket material hemma som jag skulle själv vilja kolla in. Man känner väl att man inte hinner med. Det skulle jag vilja göra mer känner jag. [...] När man har en avancerad bok framför sig, så har man en timmes håltimme, så tar det tjugo minuter att bara komma ner i koncentration liksom i den boken... svårt...

6.3 Konsekvenser för individen

Trots att det har skett förändring av hur informanterna värderar sitt musicerande sätter de generellt ett högt värde på det egna musicerandet. Det är fortfarande något som är viktigt för dem och på sätt och vis mer personligt. Tidigare var alla de intervjuade dessutom överens om att de inte musicerar i den utsträckning de önskar. Vad blir effekten av det? Hur påverkas individerna av att de har för lite utrymme för något de värderar högt?

Under mina intervjuer blev jag nyfiken på vilken påverkan detta har på individen. Jag försökte få beskrivningar i form av vilken känsla det ger att inte få musicera i den utsträckning de önskar:

Jag kan känna mer frustration ju mer jag jobbar som lärare, kanske att min halvtid hade varit det bästa. Men jag vet inte om jag kan gå tillbaks till det så småningom, om det funkar så hade det varit det bästa. Jag har aldrig testat att flyga helt fritt, bara vara konstnär, bara vara musiker. Det har jag inte riktigt vågat faktiskt.

Just känslan av frustration stöter jag på flera gånger under mina intervjuer. När jag frågar en annan informant hur längtan efter mer musicerande påverkar, pratar denna person också om frustration. Den intervjuade kommer tillbaka till det jag tidigare berättade om, att ekonomi är en stor faktor i tillvaron:

Det är klart man kan vara lite frustrerad. Man är frustrerad ibland och känner att nu lägger jag ner det här och bara satsar på... Men har man barn och hus och... alltså det handlar mycket om, tyvärr handlar det mycket om ekonomi va.

6.4 Konsekvenser för musikerrollen

Som jag tidigare berörde, fick jag en känsla under intervjuandet att många av mina informanter slagit sig till ro i sin roll som yrkesarbetande lärare. Jag tycker mig kunna ana en trygghet i att vara lärare, inte bara ekonomisk trygghet, utan att det också blivit ganska bekvämt att släppa musikerrollen lite. Att vara musiker var viktigt under informanternas utbildningsår, nu är de ur samhällets synvinkel främst lärare och jag tyckte mig kunna känna någonstans i de intervjuades sätt att se på sin situation, att de ville rättfärdiga detta. Jag fick av en känsla att de behövde rättfärdiga att de lutat sig långt tillbaka i tryggheten det innebär att ha en läraranställning.

Mest uttryck för detta gav informanterna när vi diskuterade hur musiklärarrollen påverkar individen som musiker. När jag i mitt analysarbete gick igenom intervjuerna, försökte jag hitta något som kan bekräfta mina tankar om rättfärdigandet av att befinna sig i lärarrollen:

Jag tycker nog att eleverna håller mig igång på nåt sätt. Alltså jag drivs fram som musiker, jag blir en bättre musiker av att undervisa.

Jag betvivlar inte att det kan vara på det viset som informanten beskriver, men man skulle kunna tolka det som ett rättfärdigande av att vara lärare, detta med tanke på vilken hög status det har varit att vara musiker under utbildningen. Informanten försöker i sitt resonemang hitta något som gör att det är utvecklande för sig själv som musiker, att vara lärare.

I tryggheten att arbeta som lärare ser många av mina informanter också en bekvämlighet att kunna välja godbitarna när det gäller speltillfällen, att kunna tacka nej till sådant musicerande de inte anser givande för dem personligen:

Men sen får man också ställa musicerandet mot undervisningen ibland. Man skulle kunna spela varje kväll om man hade velat. [...] Är det verkligen roligare att stå i Törringelund en lördagskväll och spela "Jag vill ha en egen måne", är det verkligen bättre än och jobba här dagtid med jättebra elever och jättebra kollegor? [...] Det är många gånger jag tackar nej till spelningar liksom... nej, ska jag stå där och spela "Tusen och en natt", på lördag. Nej. Två tusen spänn, nej. Två tusen spänn hit eller dit, jag jobbar fulltid. Jag klarar mig ändå. Det är viktigare för mig att vara ledig en lördag än att stå där... Så det beror lite på vad det är för musicerande.

Just att det är bra för individen, som musiker, att vara lärare får jag också höra förklaras med att man "slipper" alla de tråkiga jobben som musiker. Återigen får jag en känsla av att det är bekvämare att arbeta som lärare och kunna välja vilka speltillfällen man vill ha:

Just med spelningar och sånt, det som jag tycker är bra med att vara musiklärare kontra musiker då. Alltså säg att man skulle jobbat heltid som musiker istället. Dom jag känner som är musiker får kanske ofta ta jobb som kanske inte är det dom vill spela. Eller ta jobb på nån teater, eller kanske spela barnmusik, eller kanske kompa andra som dom inte hade valt att göra främst. Men eftersom jag har en heltidsinkomst, så när jag någon gång väljer något jag vill göra, eget musicerande utanför, då kan

jag göra det för att jag tycker det är kul. Jag måste inte hålla på att spela grejer som jag inte tycker är roligt. Det tycker jag är bra...

Det är svårt att säga att det finns tydliga tendenser till det, men jag tycker mig kunna ana att lärarrollen de befinner sig i ibland fungerar som ett skydd mot kravet på sig själv som musiker.

7 Diskussion

Diskussionen innehåller reflektioner över genomförandet av undersökningen, slutsatser och tankar kring hur man skulle kunna gå vidare med fortsatt forskning inom problemområdet.

7.1 Reflektioner över undersökningen

I min undersökning av hur det står till med musiklärares eget musicerande har resultatet i hög grad påverkats av att jag har utfört den i en enda kontext, det vill säga alla mina informanter är lärare på en och samma arbetsplats. De värderingar informanterna ger uttryck för i undersökningen är karakteristiska för individer som hamnat i just denna typ av kontext. Framförallt påverkas resultaten av att informanterna sätter ett relativt högt värde på det egna musicerandet, de har överfört många värderingar från utbildningstiden på musikhögskolan till sin nuvarande arbetsplats. Detta har varit möjligt eftersom de är många med bakgrund från musikhögskolan samlade på en arbetsplats. Detta skiljer sig starkt från situationen att vara ensam musiklärare på en skola, vilket informanterna med sådana erfarenheter intygar.

Valet av informanter är gjort slumpmässigt. Fem stycken slumpvis utvalda lärare ställde upp på att bli intervjuade, det visade sig dock att alla dessa fem var män. Därför såg jag till att istället byta ut en av dessa fem mot en kvinna. Detta gör att jag varken kan eller ämnar dra några slutsatser när det gäller skillnader mellan manligt och kvinnligt, vilket jag inte anser att jag hade kunnat göra hur fördelningen än varit när det endast är fem informanter i undersökningen. Därmed speglar det ganska väl hur fördelningen mellan män och kvinnor av de anställda ser ut på arbetsplatsen. Därmed ger mitt intervjumaterial en representativ bild av könsfördelningen hos de anställda.

Själva intervjuförloppet gick i stort sett som jag hoppats på. Störst problem hade jag med att få informanterna att förstå min definition av vissa begrepp. Till exempel använder jag uttrycket "eget musicerande" frekvent i mitt arbete och det gjorde jag även under intervjutillfällena. Jag märkte en tendens till att detta spontant tolkades som att framträda, det vill säga framföra musik på en scen. När jag inledningsvis i en av intervjuerna förklarade vad min undersökning handlar om var det en av informanterna som uttryckte oro för att inte vara rätt person att intervjua, just för att personen i fråga inte var ute och spelade så ofta. Jag ville ha en så bred aspekt av "eget musicerande" som möjligt (se kapitel 1). Samma problem uppstod när jag ville få till stånd en diskussion kring informanternas strävan att utvecklas som musiker och de impulsivt såg mitt begrepp som synonymt med "att öva". Jag ville även få igång en diskussion kring uppmuntran till eget musicerande på arbetsplatsen. Då var jag egentligen ute efter att informanterna skulle beröra hurvida det finns stöd för rollidentiteten "musiker" i den kontext de befinner sig. Även detta blev svårt att få mina informanter att definiera som jag önskade. Problemen med att jag ofta haft en bredare definition av begrepp och uttryck än mina informanter var dock inte så stora att jag anser att de påverkade min undersökning på så vis att jag inte fick svar inom mina frågeområden.

Intervjuerna hade ett bra flöde och mina informanter hade mycket att tillföra inom mitt problemområde. Den enda gången jag försökte "styra" intervjuernas riktning var när de höll på att frånga temat jag ville få diskussion kring. Med diskussion menar jag inte att jag och informanterna satt och diskuterade och argumenterade, utan att de kom igång bra i samtalet och nästan helt på egen

hand förde en diskussion. De fick alltså stort svarsutrymme och flera gånger träffade informanterna mitt i prick på frågor som låg gömda i de teman/frågor som jag hade som utgångspunkt.

7.2 Diskussion av resultaten

Det egna musicerandet hos musiklärare genomgår en förändring när man går från utbildning till arbete. Som musiklärare tycks man ha två framträdande rollidentiteter, nämligen "musiker" och "lärare" (se kapitel 3). Stödet för dessa två förändras på så sätt att stödet under utbildningstiden för rollidentiteten "musiker" är väldigt starkt, medan stödet "lärare" inte är alls stort. När musikalärare kommer ut i yrkeslivet sker en förändring, som innebär att stödet för rollidentiteten "lärare" blir starkare än "musiker". Förändringen av det egna musicerandet följer förändringen av stöd för rollidentiteter. Troligen sker det i växelverkan.

Orsaken till förändringen beror på de omständigheter informanterna befinner sig i. De flesta som förändrat värderingen av det egna musicerandet anger att det är tre saker som konkurrerar om utrymme. Dessa tre är familj, heltidsjobb och eget musicerande. Familj kräver trygghet som bland annat innebär en fast inkomst, vilket i sin tur kräver heltidsjobb. Det egna musicerandet blir utkonkurrerat. Flera av informanterna uttrycker också tydligt att det handlar mycket om ekonomi, när det gäller utrymme för det egna musicerandet (se avsnitt 5.6). Vissa har dock funnit en lösning på problemet genom att deras eget musicerande är ekonomiskt lönsamt och de kan då gå ner i tjänst i sitt arbete som musiklärare, till förmån för att ha mer tid åt sitt eget musicerande.

Hos dem som inte har möjlighet, eller inte har valt, att lösa problemet med att få utrymme för sitt musicerande kan man se ett mönster. De lägger sitt musicerande i en tidskapsel för att senare plocka fram det igen, när perioden då det egna musicerandet blir utkonkurrerat är över. Det är ofta en familjesituation med barn som konkurrerar ut musicerandet och informanterna uttrycker återkommande tankar i stil med att "när barnen inte är små längre, då minsann...".

Både i min undersökning och i genomgången av tidigare forskning har jag fått bekräftat att det under utbildningen på musikhögskolan är viktigt att vara musiker, man blir skolad att ställa krav på sig själv att odla sin egen musikalitet. I min undersökning har jag också fått veta att alla mina informanter anser att de inte får det utrymme de önskar för sitt eget musicerande (se avsnitt 5.5). Detta skapar frustration och kan vara bidragande till en omvärdering av det egna musicerandet. Det kan också skapa ångest över att inte kunna ge det egna musicerandet det utrymme det bör ges och vissa bestämmer sig då för att inte påverkas av denna ångest, genom att omvärdera sitt musicerande och placerar det i en tidskapsel.

I min undersökning kan jag också se en tydlig tendens till bekvämlighet i att se sig som lärare. Detta innebär bland annat att man har en fast inkomst, vilket i sin tur gör att man kan välja godbitarna bland speltillfällen. Ibland får jag känslan av att rollen som lärare används som ett skydd mot individens krav på sig själv att vara musiker. Det är också så att en familjesituation kan kräva att man arbetar och man har då blivit tvungen att omvärdera lärar- och musikerrollerna. Denna känsla av en grupp som anser det viktigt att vara musiker men har lutat sig tillbaka i lärarrollen, får jag dock både när jag analyserar uttalanden från flerbarnsföräldrar och ensamstående utan barn.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Som jag nämnt tidigare påverkas resultatet av undersökningen mycket av vilken kontext den är genomförd i. Att genomföra den här undersökningen för att försöka finna generella tendenser i min frågeställning och sen göra samma undersökning på flera andra skolor, för att kunna jämföra hur skilda kontexter påverkar det som ryms i frågeställningen, hade varit spännande och mycket intressant. Säkert kommer många värderingar hos lärare i kontexter som skiljer sig från den jag gjort min undersökning i, att se annorlunda ut än de jag funnit i min undersökning. Detta är förstås en hypotes, ännu inte prövad.

8 Källförteckning

Litteratur:

Andersson, S. (2000). *Det stora i det lilla – en studie av en industri och dess lokala omgivning*. Växjö universitet, Samhällsvetenskapliga institutionen.

Bladh, S. (2002). *Musiklärare – i utbildning och yrke*. Göteborgs universitet, Institutionen för musikvetenskap.

Bouij, C. (1998). *Musik – mitt liv och kommande levebröd*. Göteborgs universitet, Institutionen för musikvetenskap.

Patel, R. och Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Artiklar:

Bladh, S. & Bouij, C. 2003 Grundläggande normer och värderingar i och omkring musiklärar-yrket- deras konstruktioner och konsekvenser: ett forskningsprojekt. Artikel i *Tidskrift för lärar-utbildning och forskning*, nr 2. Umeå universitet.

Intervjufrågor

Ålder?

Vad har du för utbildning?

Har du någon förutbildning?

Hur länge har du arbetat som musiklärare? Olika arbetsplatser?

Finns det utrymme för det egna musicerandet när man arbetar som musiklärare?

- Tidsmässigt
- Orkesmässigt
- Uppmuntras det av den kontext arbetsplatsen utgör
- Att kombinera eget musicerande med sociala omständigheter

Tycker du att eget musicerande ger större mening åt att undervisa musik?

Kan du känna att du saknar estetiska värden i ditt yrke som lärare?

- Hur påverkar detta dig?

Påverkas ditt egna musicerandet av att du undervisar i musik?

- "Tröttnar" efter en arbetsdag eller inspireras man till eget musicerande?

Hur viktigt anser du att ditt eget musicerande är för dig?

- I mån av tid och ansträngning du lägger ned på det

I vilken mån strävar du efter att utvecklas i ditt eget musicerande?

- På vilket sätt yttrar detta sig?

- Musicerar du i den utsträckning du skulle vilja utanför undervisningen? Läger du så mycket tid på eget musicerande som du skulle önska?

- Hur påverkar detta dig, hur tillfreds är du med omständigheterna kring detta?

Vad hade du för mål när du började din utbildning?

- Vad ville du få ut av utbildningen?
- Vad var ditt mål med utbildningen?

Hur tycker du synen på det egna (estetiska) musicerandet var på musikhögskolan under din utbildning?

- Hur var din egen syn på detta

Är din egen syn på ditt musicerande annorlunda nu jämfört med under din utbildning?

(Detta är ju egentligen redan besvarat tidigare men nu vill jag veta varför, om den ändrats)

- Hur?
- Av vad?/Varför?